

## PAPER DETAILS

TITLE: ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN STRESLE BASA ÇIKMA STRATEJİLERİNİN  
YORDAYICISI OLARAK EBEVEYN KABUL RED ALGISI

AUTHORS: Sitare HASANOVA,Hatice EPLİ

PAGES: 490-507

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1696006>

## ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN STRESLE BAŞA ÇIKMA STRATEJİLERİNİN YORDAYICISI OLARAK EBEVEYN KABUL RED ALGISI<sup>1</sup>

### PERCEPTION OF PARENTAL ACCEPTANCE REJECTION AS A PREDICTOR OF STRATEGIES FOR COPING WITH STRESS IN UNIVERSITY STUDENTS

Sitare HASANOVA<sup>2</sup>, Hatice EPLİ<sup>3</sup>

**ÖZ:** Bu çalışmanın temel amacı, ebeveyn kabul red algısı ve stresle başa çıkma tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırmada, Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nin farklı fakültelerinde 2019-2020 eğitim-öğretim yılında devam etmekte olan ve tabakalı örnekleme tekniği ile ulaşılan 540 kadın, 282 erkek olmak üzere toplam 822 üniversite öğrencisi yer almaktadır. Çalışmada veriler Bireysel Bilgi Formu, Yetişkin Ebeveyn Kabul Red Ölçeği kısa form (Yetişkin EKRÖ/K), Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği (SBTÖ) ile toplanmıştır. Araştırma elde edilen veriler, SPSS 22 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin ebeveyn kabul red algıları ile stresle başa çıkma tarzları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek için Pearson Korelasyon Analizi, stresle başa çıkma tarzlarının anne kabul/red algısı ve baba kabul/red algısı tarafından yordanıp yordanmadığını tespit etmek için Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi ve anne kabul/red, baba kabul/red ve stresle başa çıkma tarzlarını cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Tek Yönlü Manova Analizi kullanılmıştır. Analiz sonuçları incelendiğinde, genç yetişkinlik döneminde ebeveyn kabul-red algısı ile stresle başa çıkma tarzları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiş, ebeveyn kabul-red algısı bireylerin stresle başa çıkma tarzlarının anlamlı bir yordayıcısı olarak saptanmış ve cinsiyet değişkenine göre ebeveyn kabul-red algısı ile stresle başa çıkma tarzlarının anlamlı farklılık göstermediği sonucuna varılmıştır. Elde edilen bulgular, ilgili alanyazın çerçevesinde değerlendirilmiştir.

**ABSTRACT:** The main purpose of this study is to examine the relationship between the perception of parent acceptance and rejection and attitudes to cope with stress. In the research, there are 822 university students, 540 females and 282 males, continuing in the different faculties of Ondokuz Mayıs University in the 2019-2020 academic year and reached with the stratified sampling technique. The data in the study were collected using the Individual Information Form, Adult Parent Acceptance Rejection Scale short form (Adult PARQ / C), Stress Coping Styles Scale (SSTS). The data obtained from the research were analyzed using the SPSS 22 program. In this study, Pearson Correlation Analysis was used to determine whether there is a significant relationship between university students' perceptions of parental acceptance/rejection and their style of coping with stress. Multiple Linear Regression Analysis was used to determine whether stress coping styles were predicted by maternal acceptance/rejection and paternal acceptance / rejection. One-Way Manova Analysis was used to determine whether parent acceptance/rejection, paternal acceptance / rejection and coping styles differ by gender. When the analysis results were examined, a significant relationship was found between parental acceptance-rejection perception and coping styles in young adulthood, parental acceptance-rejection perception was found to be a significant predictor of individuals' coping styles, and according to gender variable parental acceptance-rejection perception and stress It was concluded that coping styles did not differ significantly. The findings obtained were evaluated within the framework of the relevant literature.

**Anahtar sözcükler:** Ebeveyn kabul-red, stresle başa çıkma tarzları, üniversite öğrencileri

**Keywords:** Parental acceptance-rejection, stress coping styles, university student

#### **Bu makaleye atıf vermek için:**

Hasanova, S. ve Epli, H. (2022). Üniversite öğrencilerinin stresle başa çıkma stratejilerinin yordayıcısı olarak ebeveyn kabul red algısı, *Trakya Eğitim Dergisi*, 12(1), ss. 490-507

#### **Cite this article as:**

Sitare, Hasanova & Epli, Hatice. (2022). Perception of parental acceptance rejection as a predictor of strategies for coping with stress in university students. *Trakya Journal of Education*, 12(1), pp. 490-507

<sup>1</sup> Bu çalışma birinci yazarın Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsünde yapmış olduğu yüksek lisans tezinin özetidir.

<sup>2</sup> Uzman Psikolojik Danışman, Baktı/ Azerbaycan, e-mail: sitarehasanova@yahoo.com, ORCID:0000-0002-3318-3398

<sup>3</sup> Dr. Öğr. Üyesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun/Türkiye, e-mail: hatice.epli@omu.edu.tr, ORCID:0000-0001-9122-1922

## EXTENDED ABSTRACT

### Introduction

Parenting, which has a wide range of functions that are not limited to bringing the child to the world and meeting their physical needs, has a primary importance in the development of personality, physical and psychologically healthy individuals. With the formation of family relationships, adaptation problems arise especially with adolescence, and with this problem, perceptions of acceptance or rejection within the family gain great importance (Davies & Windle, 1997). It is one of the important psychological needs of an individual to be accepted by others, to be loved unconditionally, to be approved and approved for what he has done, to be protected and cared for unconditionally (Oskey, 1986). The Parental Acceptance-Rejection Theory (EKAR), which is defined as a socialization theory that examines the effects of perceived acceptance and rejection in the relationship with their parents during childhood on the childhood and adult life of individuals and developed through Rohner, is to predict and define its causes, consequences and other factors they are in a relationship with (Khaleque & Rohner, 2004). Rejected children experience increasingly more painful and increasing negative emotions such as anger and anger, and as a result many rejected children are able to shut themselves down emotionally to protect themselves from more negative emotions. All these negativities can lead to an increase in the stress level of the individual.

When we look at the main factors that determine the individual's preference for responses to stressful events, we can say that the quality of the relationship they establish with their parents in the early stages of life is very important. For this reason, it was thought that the perception of mother and father acceptance / rejection is an important variable that affects individuals' strategies for coping with stress, and in this study, it was investigated whether university students' perceptions of maternal and paternal acceptance / rejection regarding their childhood life affect their strategies for coping with stress in adult life.

### Method

The study group of the research consists of 822 university students attending Ondokuz Mayıs University in the 2019-2020 academic year and reached by the stratified sampling technique. In this direction; a total of 822 university students, 540 (65.7%) female and 282 (34.3%) male, were included in the study. In the study, the relational screening model was used to examine the role of university students' perception of parental acceptance-rejection in predicting their style of coping with stress. The data in the study were collected using the Individual Information Form, Adult Parent Acceptance Rejection Scale short form (Adult PARQ / C), Stress Coping Styles Scale (SCSS). The data obtained from the research were analyzed using the SPSS 22 program. In this study, Pearson Correlation Analysis was used to determine whether there is a significant relationship between university students' perceptions of parental acceptance / rejection and their style of coping with stress. Multiple Linear Regression Analysis was used to determine whether stress coping styles were predicted by maternal acceptance / rejection and paternal acceptance / rejection. One-Way Manova Analysis was used to determine whether maternal acceptance / rejection, paternal acceptance / rejection and coping styles differ by gender.

### Findings

According to the analysis, there is a medium and high level relationship between Mother PARQ-C sub-dimensions and sub-dimensions of SCSS. Maternal warmth / affection, hostility / aggression, and indifference / neglect are significant predictors on self-confident style; undifferentiated rejection does not seem to be a significant predictor of the self-confident style. Maternal hostility / aggression and indifference / neglect are significant predictors on the optimistic style; warmth / affection and undifferentiated rejection do not seem to be a significant predictor of the optimistic style. Maternal warmth / affection, hostility / aggression and indifference / neglect are significant predictors on the helpless style; undifferentiated rejection does not seem to be a significant predictor of the helpless style. It is stated that warmth / compassion, hostility / aggression and indifference / negligence are significant predictors of the submissive style; undifferentiated rejection does not seem to be a significant predictor of the submissive style. It was found that warmth / affection, hostility / aggression, and indifference /

neglect are significant predictors of seeking social support; It is seen that maternal undifferentiated rejection sub-dimension is not a significant predictor of seeking social support.

Paternal warmth / compassion and hostility / aggression are significant predictors of self-confident style; Indifference / negligence and paternal undifferentiated rejection are not significant predictors. On the optimistic style, warmth / affection, hostility / aggression, and undifferentiated rejection are significant predictors; paternal indifference / negligence is not a significant predictor of optimistic style. Paternal warmth / affection, hostility / aggression, indifference / negligence, and undifferentiated rejection are significant predictors of helpless style. Paternal warmth / affection, hostility / aggression, indifference / negligence, and undifferentiated rejection are significant predictors of submissive style. Paternal warmth / affection, hostility / aggression, and hostility / aggression variables were significant predictors of seeking social support; Indifference / neglect and undifferentiated rejection sub-dimensions do not seem to be a significant predictor of seeking social support. Finally, maternal and paternal acceptance / rejection scores and styles of coping with stress do not differ significantly by gender. The findings obtained were evaluated within the framework of the relevant literature.

## Discussion and Conclusion

The findings obtained were evaluated within the framework of the relevant literature.

## GİRİŞ

Çocuğu dünyaya getirmek ve fiziksel ihtiyaçlarının karşılanması ile sınırlı olmayan oldukça geniş işlevlere sahip olan ebeveynlik, bu işlevinin yanı sıra kişilik, bedensel ve psikolojik olarak sağlıklı bireyler olarak gelişmesinde de birincil öneme sahiptir. Davies ve Windle (1997), ergenlik dönemindeki bireylerin aile ilişkileri konusunda uyum problemleri geliştirdiklerini ve bu problemlerin ortaya çıkışında ergenin ailesi tarafından kabul ya da reddedildiğine ilişkin algılarının önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Bireyin bu dönemde kabul görmesi, şartsız olarak sevilmesi, yaptıklarının beğenilerek onaylanması, koşulsuz korunması ve bakım görmesi en önemli psikolojik gereksinimlerden biridir (Oskay, 1986). Bu ihtiyaçların tümü aslında, insanların en önemli psikolojik ihtiyaçlarından olan karşılıklı sevgi gereksinimiyle ilişkilidir. İnsanların ilk olarak ihtiyaçları sırasında sayılan sevmeye/sevilmek gereksiniminin karşılanıp karşılanmaması uzun yıllardan beri çocuğun önemli ölçüde aile içerisinde kabul edilip edilmemesiyle ilişkilidir. Kimi araştırmalar ebeveynleri tarafından kabul ya da reddedilmenin bütün gelişim alanlarındaki gelişimi aşamalarını ve yetişkinlikteki yaşantılarını etkilediğini açıklamıştır (Varan, 2005; Rohner, Khaleque ve Cournoyer, 2005).

Ebeveynleri tarafından algılanan kabul ya da reddedilmenin, çocukların gelişim süreci üzerindeki etkisi fark edildikten sonra, özellikle çocukluk döneminde red durumunun birey üzerindeki etkileri ilgi çeken bir araştırma konusuna haline gelmiştir. Çocukluk döneminde ebeveynleriyle ilişkide algılanan kabul ve red durumunun kişilerin çocukluk ve yetişkinlik hayatları üzerindeki etkilerini inceleyen bir toplumsallaşma (sosyalizasyon) teorisidir. Rohner tarafından geliştirilmiş olan Ebeveyn Kabul-Reddetme Teorisi (EKAR-Parental Acceptance-Rejection Theory), ebeveynlerin çocuklarını kabullenme ve reddetmelerinin sebeplerini, neticelerini ve ilişkide oldukları diğer etkenleri öngörmek ve tanımlamaktadır (Khaleque ve Rohner, 2004).

Ebeveyn Kabul-Red Teorisi, kabul-red algısı sürekli bir doğru üzerinde kurgulayarak yetişkinlerin davranışlarında ve psikolojik uyumlarında da olumsuz etkileri olduğunu ifade etmektedir. Yani ebeveyn tutumlarının tek çizgi üzerinde olduğu; doğrunun pozitif ucunda anne-baba kabulünün ve negatif ucunda ise anne-baba reddinin olduğunu ifade eder. Ebeveynlerin çocuklarına karşı ifade ettiği sevgi, şefkat ve rahatlığı ebeveyn kabulü olarak, tüm bunların eksikliği ise ebeveyn reddi olarak tanımlanır (Rohner ve Khaleque, 2002). Bu teoride, ebeveyn tarafından kabul görme gereksinimi yerine getirilmediği durumlarda, kültür, yaş, cinsiyet gibi etkenler hesaba katılmadan reddedilmiş çocuklar kendilerini agresif, bağımlı, kendine güveni düşük ve kendini yetersiz olarak algılamaktadırlar; bu öte yandan, çocukların kaygıların çoğalarak diğer insanların güvenilmez ve tehlikeli olduğuna dair negatif düşünce tazını oluşturmaktadırlar (Kanyas, 2008).

Reddetme tutumları birçok sorunu tetikleyebildiği gibi, bireyin sevgi bağlarını da güç duruma getirebilmekte ve bireyler, sevgi gösterebilmeyi, sevgi göstermeyi istemeyi, nasıl sevgi göstereceğini bilme ve başkalarından kendisine karşı iletilen sevgiyi kabuledebilme konusunda sık sık problem yaşamaktadırlar (Dickerson ve Crease, 2007). Yine çocukluk döneminde reddedilmiş bireyler, ebeveynlerinin onları gördüğü gibi yani sevelemez hatta sevgiyi hak etmediklerini düşünürler (Rohner, Khalequea ve Cournoyer, 2003) ve yaşamın daha sonraki dönemlerinde daha depresif durumlarla karşılaşabilir ve madde kullanımı gibi birçok davranış problemi yaşayabilirler (Rohner ve diğerleri, 2005). Çocukta davranış problemlerinin oluşmasına sebep olan algılanan ebeveyn reddi, ergenlerin kendisi ve istikbaliyle ilgili olumsuzluğa, ergenlik dönemi duygusal değişikliklerle baş edememesine, madde bağımlılığına sebep olabilmekte ve çocukların içselleştirmeme sorunları gibi sosyal olmayan davranışları alışkanlık haline getirmelerine zemin hazırlamaktadır (Akse, Hale, Engels, Raaijmakers ve Meeus, 2004). Böylece reddedilmiş çocuklar, giderek kendisine daha fazla acı veren ve giderek artan kızgınlık, öfke gibi olumsuz duygular yaşamaktadır ve neticede reddedilmiş çocuklar, olumsuz duygulardan koruyabilmek için kendisini kapatabilmektedir. Tüm bu olumsuzluklar bireyin stres düzeyinin artmasına yol açabilmektedir.

Stresli olaylara verilen tepkilerin birey tarafından tercihini belirleyen temel etmenlere baktığımızda ise, yaşamın ilk dönemlerinde ebeveynleri ile oluşturdukları ilişkinin kalitesinin oldukça önemli olduğu söyleyebilir. Lazarus ve Folkman'a (1984) göre ise stres; "kişinin iyilik halini bozan ve kapasitesini kullanmasını engelleyici ve zorlayıcı olarak değerlendirilen kişi ve çevre arasındaki etkileşim" olarak tanımlanmaktadır. Kronik stresin organizmanın yaşamını sürdürmesine yönelik ciddi bir tehdit oluşturduğu düşünüldüğünde, stresle baş etme tepkilerinin bilinçli tepkiler olması son derece önemlidir. Bu nedenle stresle başa çıkmak için bazı yöntemleri kullanmak gereklidir. Başa çıkma, çevreden ve içten gelen istek ve çatışmaları kontrol altına almak için yapılan davranış ve biliş boyutu olan çabalar (Folkman ve Lazarus, 1985). Başka bir deyişle başa çıkma, yaşam gerilimini en az düzeye indirmek amacıyla ortaya koyulan davranışsal ve duygusal tepkilerdir. Başa çıkma problem odaklı başa çıkma stratejileri ve duyguya odaklı başa çıkma stratejileri olarak iki kategoride toplanmaktadır (Carver ve Scheier, 1994). Aktif ve bir strateji olan probleme odaklı başa çıkma daha planlı ve eyleme giden mantıksal bir değerlendirmeyi içermektedir. Duyguya odaklanan başa çıkma ise daha pasif bir stratejidir ve hoşla gitmeyen bir durum karşısında ortaya çıkan duyguları ortadan kaldırmayı içerir. Bireyler bu iki başa çıkma örüntülerine de sahiptir. Ancak hangisinin kullanılacağı konusunda farklılık göstermektedir (Folkman, 1992). Zakeri, Jowkar ve Razmjoe (2010), aile içerisinde çocukların sıcaklık, şefkat ve duygusal destek gördüğü takdirde olumsuz olaylara karşı direnç geliştirme ve krizlerle başa çıkabilme yeteneğinin çok daha gelişmiş olduğunu ortaya koymuşlardır. Bu bağlamda, ebeveyn kabulünün stresle başa çıkmada etkili yöntemlere başvurmaya yönelik bilişsel bir değerlendirme yapma olanağı sunduğu söylenebilir. Ebeveyn kabulü, çocuklarda prososyal davranışın gelişimi, ergenlikte pozitif akran ilişkileri ve üniversite yıllarına denk gelen beliren yetişkinlik döneminde psikolojik iyi olma (Rohner ve Veneziano, 2001), yetişkinlikte ise mutluluk, yaşam doyumu ve düşük psikolojik sıkıntı gibi olumlu sonuçlarla ilişkilendirilmiştir (Rohner ve Britner, 2002).

Bu bilgiler ışığında anne ve baba kabul/red algısının, bireylerin stresle başa çıkma stratejilerini etkileyen önemli bir değişken olduğu düşünülmektedir. Bu sebeple, bu çalışmanın amacı üniversite öğrencilerinin çocukluk yaşantılarına ilişkin anne ve baba kabul/red algılarının yetişkin yaşamda stresle başa çıkma stratejilerini etkileyip etkilemediğini araştırmaktır. Alanyazın incelendiğinde, algılanan ebeveyn kabul-red algısının stresle başa çıkma tutumlarıyla olan ilişkisine dair birçok araştırma bulunmasına rağmen özellikle çocukluk dönemine ait yaşantıların yetişkin yaşamda başa çıkma stratejileri ile ilişkisine yönelik araştırmaların azlığı dikkat çekicidir. Üniversite yıllarının ergenlikten yetişkinliğe geçiş süreci olarak kabul edilmesi ve erken yaşam deneyimlerinin yetişkin yaşama etkisinin ele alınması alanyazına önemli katkılar sağlayacaktır. Üniversite öğrencilerinin ebeveyn kabul-red algısı bireylerin stresle başa çıkma tarzlarını etkilemekte midir?

1. Üniversite öğrencilerinin ebeveyn kabul-red algısı stresle başa çıkma tarzlarının anlamlı olarak yordamakta mıdır?

2. Üniversite öğrencilerinin ebeveyn kabul-red algısı ile stresle başa çıkma tarzları arasındaki ilişki cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

## YÖNTEM

### Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada, üniversite öğrencilerinin ebeveyn kabul-red algısının, stresle başa çıkma tarzlarını yordamadaki rolünü incelemek amacıyla ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli en az iki değişken arasında beraber meydana gelen değişimin varlığı ya da sözkonusu değişimin ne dercede olduğunu belirlemeyi amaçlayan bir araştırma modelidir (Karasar, 2016). Regresyon analizi ve korelasyon analizi gibi istatistiksel analizler ile değişkenler arasındaki mevcut ilişkiler belirlenebilir. Ayrıca ilişkisel araştırmalar ile neden-sonuç ilişkilerine yönelik karşılaştırmalar yapılabilir (Şimşek, 2012).

### Çalışma Grubu/ Evren- Örneklem

Araştırmanın çalışma grubunu 2019- 2020 öğretim yılında Ondokuz Mayıs Üniversitesi' ne devam etmekte olan ve tabakalı örnekleme tekniği ile ulaşılan 822 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Evrendeki alt grupların/tabakaların evrendeki ağırlıklarının oranında örnekleme temsili edilmesini hedefleyen bir örnekleme türüdür (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2012). Bu doğrultuda farklı fakültelerde öğrenim gören öğrenci sayıları göz önünde bulundurularak, sınıflara göre dağılımları dikkate alınmıştır. Bu doğrultuda; 540' ı (% 65.7) kadın ve 282'i (% 34.3) erkek olmak üzere toplam 822 üniversite öğrencisi çalışmaya dâhil edilmiştir. Çalışma grubunun özellikleri Tablo 1'de belirtilmiştir.

Tablo 1.

*Çalışma grubuna ait tanımlayıcı bilgiler*

| Değişkenler |                    | N   | %    |
|-------------|--------------------|-----|------|
| Cinsiyet    | Kız                | 540 | 65.7 |
|             | Erkek              | 282 | 34.3 |
| Fakülte     | Eğitim Fak.        | 214 | 26   |
|             | Fen-Edebiyat Fak.  | 168 | 20.4 |
|             | Mühendislik Fak.   | 164 | 20.0 |
|             | İlahiyat Fak.      | 53  | 6.4  |
|             | Veterinerlik Fak.  | 29  | 3.5  |
|             | Tıp Fak.           | 90  | 10.9 |
|             | Diş Hekimliği Fak. | 28  | 3.4  |
|             | Sağlık Bil. Fak.   | 76  | 9.2  |

Tablo 1 incelendiğinde, araştırmaya katılan 540 öğrencinin kadın (% 65.7), 282' sinin ise erkek (% 34.3) olduğu görülmektedir. Fakülteye göre dağılımlara bakıldığında, araştırmaya katılan öğrencilerin 214' ünün eğitim fakültesi (% 26), 168' inin fen-edebiyat fakültesi (% 20.4), 164' ünün mühendislik fakültesi (% 20), 53' ünün ilahiyat fakültesi (% 6.4), 29' unun veterinerlik fakültesi (% 3.5), 90' ının tıp fakültesi (% 10.9), 28' inin diş hekimliği fakültesi (% 3.4) ve son olarak 76'sının sağlık bilimler fakültesi (% 9.2) olduğu görülmektedir.

### Veri Toplama Aracı

*Kişisel Bilgi Toplama Formu:* Hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu” ile araştırmanın çeşitli değişkenleri hakkında bilgi toplamak ve çalışma grubunun özelliklerini belirlemek hedeflenmiştir. Hazırlanan formda katılımcıların cinsiyetleri, öğrenim gördükleri fakülte, sınıf düzeyleri, öğrenim görmekte oldukları fakülte ile ilgili bilgi almak üzere hazırlanmış sorular bulunmaktadır.

*Yetişkin Ebeveyn Kabul Red Ölçeği Kısa Form (Yetişkin EKRÖ/K):* Yetişkin EKRÖ/K, Rohner (1975)' in ileri sürdüğü kuramsal model temel alınarak Rohner tarafından geliştirilmiştir. EKRÖ/K Yetişkin Kısa Form, katılımcıların 7-12 yaşları arasındayken ebeveynlerinin kendilerine yönelik davranışlarını nasıl algıladıklarını belirlemektedir (Dedeler, Akün ve Batıgün, 2017). Ölçek

“Sıcaklık/Şefkat, Düşmanlık/Saldırganlık, İhmal/Kayıtsızlık ve Ayrışmamış Red” boyutları ile birlikte dört faktörlü yapıdan oluşmaktadır. Dörtlü Likert tipinde ifade seçenekleriyle sunulan ölçekten alınabilecek puan aralığı, 24-96 arasında değişmekte ve yüksek puan, yüksek düzeyde algılanan ebeveyn reddine işaret etmektedir (Dedeler ve diğerleri, 2017). Ölçeği oluşturan alt boyutlara ilişkin iç tutarlılık katsayılarının .81’in üzerinde olması nedeniyle yukarıda belirtilen dört faktörlü yapı korunmuştur. Ayrıca alt ölçeklere ait güvenilirlik katsayılarının .73 ile .91 arasında değiştiği gözlemlenmiştir. Araştırma kapsamında yararlanılacak veri toplama aracının kısa formuna yönelik uyarlama çalışmaları ise Dedeler (2016) tarafından tez çalışması dahilinde yapılmıştır. Anne formu için Cronbach-Alfa iç tutarlılık katsayılarının .75-.92; Test-tekrar test güvenilirlik katsayılarının .40-.83; madde-toplam korelasyon katsayılarının .45-.82 arasında değiştiği ve iki yarım test güvenirliliğinin .88 olduğu belirlenmiştir. Baba formu içinse Cronbach-Alfa iç tutarlılık katsayılarının .85-.96; Test-tekrar test güvenilirlik katsayılarının .86-.96; madde-toplam puan korelasyon katsayılarının .50-.92 arasında değiştiği ve iki yarım test güvenirliliğinin .94 olduğu bulunmuştur. Veri toplama aracının geçerlik düzeyi yapı geçerliği, ölçüt bağlantılı geçerlik ve ayırt edici geçerlik kriterleri ile test edilmiştir. Bu doğrultuda yapılan açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi ile yapı geçerliğinin sağlandığı belirlenmiştir (Dedeler ve diğerleri, 2017).

*Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği (SBTÖ):* Folkman ve Lazarus (1980) tarafından geliştirilmiştir. Bu ölçek bireylerin stres yaratan durumla karşılaştıklarında kullandıkları başa çıkma tarzlarını belirlemek amacıyla kullanılır. Ölçek, 66 maddeden oluşmaktadır. Şahin ve Durak (1995) tarafından kısaltılmış ve uyarlaması yapılmış ölçeğin madde sayısı 30’a düşürülmüştür. Ölçek kendine güvenli yaklaşım (KGY), iyimser yaklaşım (İY), çaresiz yaklaşım (ÇY), boyun eğici yaklaşım (BEY) ve sosyal destek arama (SDA) olmak üzere beş alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin alt testlerine ait puanlar ayrı maddelerden elde edilmekte ve bu maddelerden elde edilen puanlar toplanıp madde sayısına bölünerek her alt ölçeğin kendi puanı oluşturulmaktadır. Alt ölçeklerden alınan puanların yüksek olması stresle başa çıkmada o alt ölçekteki yaklaşımın daha çok kullanıldığını göstermektedir. Ölçeğin değerlendirilmesinde KGY, İY ve SDA alt ölçeklerinden elde edilen puanlar arttıkça stresle başa çıkmada etkili yöntemlerin kullanıldığını; ÇY ve BEY alt ölçeklerinden elde edilen puanların artması ise stresle başa çıkmada etkisiz yöntemlerin kullanıldığını belirtmektedir. Ölçeğin Türkçe geçerlilik güvenirlik çalışması Şahin ve Durak (1995) tarafından yapılmış, Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları İY alt ölçeği için 0,49-0,68, KGY alt ölçeği için 0,62-0,80, ÇY alt ölçeği için 0,64-0,73, BEY alt ölçeği için 0,47-0,72, SDA alt ölçeği için 0,45-0,47 arasında değiştiği bulunmuştur. SBTÖ’nin geçerliliği çalışmaları kapsamında; psikolojik sorun belirtileriyle ilişkiler, çeşitli kişilik boyutlarıyla ilişkiler, durumsal değişkenlerle ilişkiler ve farklı ölçümlere göre ayrılmış karşıt grup karşılaştırmaları üzerinde durulmuştur. Psikolojik sorun belirtileriyle ilişkiler, SDA dışındaki tüm alt ölçeklerin üç çalışmada da çeşitli belirti ölçümleri ile beklenen yönlerde ve anlamlı ilişki içinde olduğu görülmüştür. Örneğin; KGY alt ölçeği, depresyon ( $r = -.26, p < .001$ ), anksiyete ( $r = -.12, p < .001$ ) ve hostilite ( $r = -.14, p < .001$ ) ile anlamlı negative korelasyon verirken; ÇY alt ölçeği ile bu belirtiler  $r = .23$  ( $p < .001$ ) ve  $r = .53$  ( $p < .001$ ) arasında değişmektedir.

## Verilerin Toplanması ve Analizi

Veri toplamada iki araç kullanılmıştır. Bireylerin ebeveynlerinden algıladıkları red düzeyini ölçmek için “Yetişkin Ebeveyn Kabul Red Ölçeği Kısa Form (Yetişkin EKRÖ/K)” stresle başa çıkma stratejilerini belirlemede ise “Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği”nden yararlanılmıştır. Araştırmaya katılan bireylerin demografik özelliklerine ilişkin bilgiler ise “Kişisel Bilgi Formu” ile toplanmıştır. Ölçeklerin gönüllülük esasına göre doldurulması sağlanmıştır. Ölçeklerin yanıtlama süresi ortalama 20 dakika sürmüştür. Katılımcılara araştırma hakkında bilgi verilmiş ve yanıtsız soru bırakmamaları istenmiş ve ölçekleri samimi bir biçimde yanıtlamalarını sağlamak amacıyla isim yazmaya gerek olmadığı bilgisi verilmiştir.

Araştırmadan elde edilen veriler, SPSS 22 istatistik paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma verileri, ilk olarak araştırmacı tarafından bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Ardından boş bırakılan kayıp verilerin rastgele dağılım gösterip göstermediği analiz edilmiş ve rastgele dağılım gösterdiğinin tespit edilmesinin ardından kayıp veriler için ortalama değer atama işlemi gerçekleştirilmiştir. Bu, her bir değişkene ait tam gözlemlerin ortalaması, söz konusu değişkene ait kayıp

verilerin yerine atanmaktadır (Akbaş ve Tavşancıl, 2015). Kullanılacak olan istatistik analizlerinin varsayımlarının sağlanması için veri setinin normal dağılım gösterip göstermediği analiz edilmiştir ve katsayılar Tablo 2’ de sunulmuştur.

Tablo 2.

*Değişkenlere ait çarpıklık ve basıklık katsayıları*

| Değişkenler                   | Ortalama | Standart Sapma | Çarpıklık | Basıklık |
|-------------------------------|----------|----------------|-----------|----------|
| Anne Sıcaklık/Şefkat *        | 28.427   | 5.768          | -.679     | -.826    |
| Anne Düşmanlık/Saldırganlık*  | 21.596   | 4.143          | .552      | -.626    |
| Anne Kayıtsızlık İhmal*       | 17.401   | 2.220          | .097      | -.889    |
| Anne Ayrışmamış Red*          | 15.859   | 2.268          | .462      | .503     |
| Baba Sıcaklık/Şefkat**        | 26.600   | 6.414          | -.235     | -1.210   |
| Baba Düşmanlık/Saldırganlık** | 22.397   | 4.277          | .090      | -.582    |
| Baba Kayıtsızlık İhmal**      | 17.319   | 2.700          | -.209     | -.477    |
| Baba Ayrışmamış Red**         | 15.679   | 2.380          | .011      | 1.203    |
| Kendine Güvenli Yaklaşım***   | 22.540   | 3.829          | -.125     | -.966    |
| İyimser Yaklaşım***           | 14.711   | 3.040          | .297      | -.884    |
| Çaresiz Yaklaşım***           | 20.667   | 5.591          | .253      | -1.195   |
| Boyun Eğici Yaklaşım***       | 13.958   | 3.798          | .604      | -.970    |
| Sosyal Destek Arama***        | 12.432   | 2.522          | .696      | -.354    |

\*Ebeveyn Kabul Red Ölçeği Anne Alt Boyutları

\*\*Ebeveyn Kabul Red Ölçeği Baba Alt Boyutları

\*\*\*Stresle Başa çıkma Tarzları Ölçeği Alt Boyutları

Tablo 2 incelendiğinde, çalışma grubunu oluşturan üniversite öğrencilerinden elde edilen veri setinin kullanılacak olan istatistik analizlerinin varsayımlarının sağlayıp sağlamadığının tespiti için veri setinin normal dağılım gösterip göstermediği analiz edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda, basıklık ve çarpıklık değerlerinin normal kabul edilen değerler içerisinde yer aldığı görülmektedir. Basıklık ve çarpıklık katsayılarının  $\pm 1$  sınırları içinde 0’a yakın olması, çarpıklık ve basıklık katsayılarının kendi standart hatalarına bölünmesi ile hesaplanan çarpıklık ve basıklık indekslerinin  $\pm 1,5$  sınırları içinde 0’a yakın olması normal dağılımın bir kanıtı olduğu kabul edilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Normallik testleri sonucunda, basıklık- çarpıklık değerlerinin normal dağılım aralığında olması nedeniyle verilerin normal dağıldığı kabul edilmiştir. Ardından EKRÖ-K ve SBTÖ’den aldıkları puanlara ilişkin betimsel istatistikler yapılmıştır. Daha sonra EKRÖ-K ve SBTÖ’ den aldıkları puanlar arasındaki ilişkiyi belirlemek için Pearson Korelasyon Analizi yapılmıştır. Regresyon analizlerinde EKRÖ-K’ ya ait alt boyutlar bağımsız değişken (yordayan), stresle başa çıkma tarzları ölçeğine ait alt boyutlar ise bağımlı değişken (yordanan) olarak analize dahil edilmiştir. Daha sonra MANOVA’nın uygulanabilmesi için gerekli olan varyans-kovaryans matrislerinin homojenliği ‘Box’s M’ testine bakıldığında  $p>05$  olduğu için Pillai’s Trace değeri ele alınmıştır (Tabachnick ve Fidell 2007). Cinsiyet değişkeninin anlamlı farklılık gösterip göstermediğinin analizi ise Tek Yönlü MANOVA kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

### Araştırmanın Etik İzinleri

Yapılan bu çalışmada araştırma etiği ilkeleri gözetilmiş olup gerekli etik kurul izinleri alınmıştır. Etik kurul izni kapsamında; On dokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu, 10.09.2019; 2019-245 sayılı belge alınmıştır.

### BULGULAR

Bulgular bölümünde ilk olarak üniversite öğrencilerin ebeveyn kabul red algıları ile stresle başa çıkma tarzları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek için Pearson Korelasyon Analizi sonuçlarına yer verilmiştir. Pearson Korelasyon analizi sonuçları Tablo 3’ de verilmiştir.

Tablo 3.

*Anne kabul/red algısı, baba kabul/red algısı ve stresle başa çıkma tarzları arasındaki pearson korelasyon katsayıları*

|                                       | 1     | 2     | 3     | 4     | 5     | 6     | 7     | 8     | 9     | 10    |
|---------------------------------------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|
| <b>1. Anne Sıcaklık/Şefkat</b>        | 1     |       |       |       |       |       |       |       |       |       |
| <b>2. Anne Düşmanlık Saldırganlık</b> | -.78* | 1     |       |       |       |       |       |       |       |       |
| <b>3. Anne Kayıtsızlık/İhmal</b>      | -.50* | .64*  | 1     |       |       |       |       |       |       |       |
| <b>4. Anne Ayrışmamış Red</b>         | -.64* | .70*  | .55*  | 1     |       |       |       |       |       |       |
| <b>5. Baba Sıcaklık/Şefkat</b>        | .74*  | -.62* | -.40* | .51*  | 1     |       |       |       |       |       |
| <b>6. Baba Düşmanlık Saldırganlık</b> | -.68* | .76*  | .56*  | .62*  | -.46* | 1     |       |       |       |       |
| <b>7. Baba Kayıtsızlık İhmal</b>      | -.56* | .61*  | .50*  | .56*  | -.29* | .69*  | 1     |       |       |       |
| <b>8. Baba Ayrışmamış Red</b>         | -.53* | .60*  | .50*  | .68*  | -.29* | .64*  | .63*  | 1     |       |       |
| <b>9. KGY</b>                         | .53*  | -.55* | -.43* | -.40* | .48*  | -.53* | -.40* | -.38* | 1     |       |
| <b>10. İY</b>                         | .33*  | -.37* | -.30* | -.31* | .30*  | -.33* | -.27* | -.32* | .59*  | 1     |
| <b>11. ÇY</b>                         | -.68* | .70*  | .50*  | .55*  | -.59* | .63*  | .51*  | .50*  | -.58* | -.42* |
| <b>12. BEY</b>                        | -.71* | .66*  | .50*  | .55*  | -.58* | .60*  | .51*  | .49*  | -.51* | -.29* |
| <b>13. SDA</b>                        | .40*  | -.42* | -.34* | -.32* | .37*  | -.38* | -.30* | -.29* | .41*  | .32*  |

\*p&lt;.01

Tablo 3 incelendiğinde, çalışma grubunun Anne EKRÖ-K alt boyutlarından sıcaklık/şefkat ile KGY arasında pozitif yönde orta düzeyde ( $r=.53, p<.01$ ); düşmanlık/saldırganlık ( $r=-.55, p<.01$ ), kayıtsızlık/ihmal ( $r=-.43, p<.01$ ) ve ayrışmamış red ( $r=-.40, p<.01$ ) ile KGY arasında ise negatif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. İY ile sıcaklık/şefkat arasında pozitif yönde orta düzeyde ( $r=.33, p<.01$ ); düşmanlık/saldırganlık ( $r=-.37, p<.01$ ); kayıtsızlık/ihmal ( $r=-.30, p<.01$ ) ve ayrışmamış red ( $r=-.31, p<.01$ ) arasında ise negatif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. ÇY ile sıcaklık/şefkat arasında negatif yönde orta düzeyde ( $r=-.68, p<.01$ ); düşmanlık/saldırganlık ( $r=.70, p<.01$ ) ile arasında pozitif yönde yüksek düzeyde; kayıtsızlık/ihmal ( $r=.50, p<.05$ ) ve ayrışmamış red ( $r=.55, p<.05$ ) ile arasında ise pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. BEY ile sıcaklık/şefkat arasında negatif yönde yüksek düzeyde ( $r=-.71, p<.01$ ); düşmanlık/saldırganlık ( $r=.68, p<.01$ ), kayıtsızlık/ihmal ( $r=.50, p<.01$ ) ve ayrışmamış red ( $r=.55, p<.01$ ) ile arasında ise pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. SDA ile sıcaklık/şefkat arasında pozitif yönde orta düzeyde ( $r=.40, p<.01$ ), düşmanlık/saldırganlık ( $r=-.42, p<.01$ ), kayıtsızlık/ihmal ( $r=-.34, p<.01$ ) ve ayrışmamış red ( $r=-.32, p<.01$ ) ile arasında ise negatif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Baba EKRÖ-K alt boyutlarından sıcaklık/şefkat ve KGY arasında pozitif yönde orta düzeyde ( $r=.48, p<.01$ ); düşmanlık/saldırganlık ( $r=-.53, p<.01$ ), kayıtsızlık/ihmal ( $r=-.40, p<.01$ ) ve ayrışmamış red ile ise negatif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki ( $r=-.38, p<.01$ ) bulunmaktadır. İY ile sıcaklık/şefkat arasında pozitif yönde orta düzeyde ( $r=.30, p<.01$ ); düşmanlık/saldırganlık ( $r=-.33, p<.01$ ) ve ayrışmamış red ( $r=-.32, p<.01$ ) arasında ise negatif yönde orta düzeyde; kayıtsızlık/ihmal ile ( $r=-.27, p<.01$ ) ise negatif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. ÇY ile sıcaklık/şefkat ve çaresiz yaklaşım arasında negatif yönde orta düzeyde ( $r=-.59, p<.01$ ); düşmanlık/saldırganlık ( $r=.63, p<.05$ ), kayıtsızlık/ihmal ( $r=.51, p<.01$ ) ve ayrışmamış red ( $r=.50, p<.01$ ) ile ise pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. BEY ile sıcaklık/şefkat arasında negatif yönde orta düzeyde ( $r=-.58, p<.01$ ); düşmanlık/saldırganlık ( $r=.60, p<.01$ ), kayıtsızlık/ihmal ( $r=.51, p<.01$ ) ve ayrışmamış red ( $r=.49, p<.01$ ) ile ise pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. SDA ile sıcaklık/şefkat arasında negatif yönde düşük düzeyde ( $r=.37, p<.01$ ); düşmanlık/saldırganlık ( $r=-.38, p<.01$ ) ve kayıtsızlık/ihmal ( $r=.30, p<.01$ ) arasında ise pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Son olarak ayrışmamış red ( $r=.29, p<.01$ ) ile sosyal destek arama arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

#### ***Üniversite öğrencilerinin ebeveyn kabul-red algısı stresle başa çıkma tarzlarının anlamlı olarak yordamakta mıdır?***

Araştırmanın birinci alt problemini test etmek amacıyla üniversite öğrencilerinin Yetişkin Anne Kabu/Red Ölçeği-Kısa Form, Yetişkin Baba Kabu/Red Ölçeği-Kısa Form ve Stresle Başa çıkma Tarzları Ölçeği'nden aldıkları puanlar üzerinde Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4' te verilmiştir.

Tablo 4.

*Anne ve baba kabul/red algısının stresle başa çıkma tarzlarını yordamasına ilişkin çoklu doğrusal regresyon analizi*

|            | Anne           | B      | Standart<br>Hata | Beta  | t       | p      |    |
|------------|----------------|--------|------------------|-------|---------|--------|----|
|            | Sabit          | 26.162 | 1.947            |       | 13.439  | .000** |    |
| <b>KGY</b> | Sıcaklık       | .177   | .031             | .267  | 5.721   | .000** |    |
|            | Düşmanlık      | -.263  | .050             | -.285 | -5.275  | .000** |    |
|            | İhmal          | -.239  | .065             | -.139 | -3.685  | .000** |    |
|            | Ayrışmamış Red | .075   | .070             | .044  | 1.072   | .000** | .5 |
|            | Sabit          | 20.534 | 1.756            |       | 11.694  | .000** |    |
| <b>İY</b>  | Sıcaklık       | .039   | .028             | .074  | 1.400   | .162   |    |
|            | Düşmanlık      | -.148  | .045             | -.201 | -3.279  | .001** | .3 |
|            | İhmal          | -.120  | .059             | -.088 | -2.056  | .040*  |    |
|            | Ayrışmamış Red | -.104  | .063             | -.078 | -1.647  | .100   |    |
|            | Sabit          | 14.260 | 2.369            |       | 6.020   | .000** |    |
| <b>ÇY</b>  | Sıcaklık       | -.322  | .038             | -.332 | -8.529  | .000** |    |
|            | Düşmanlık      | .491   | .061             | .364  | 8.074   | .000** | .7 |
|            | İhmal          | .189   | .079             | .075  | 2.390   | .017*  |    |
|            | Ayrışmamış Red | .105   | .085             | .043  | 1.236   | .217   |    |
|            | Sabit          | 14.293 | 1.597            |       | 8.953   | .000** |    |
| <b>BEY</b> | Sıcaklık       | -.304  | .025             | -.461 | -11.950 | .000** |    |
|            | Düşmanlık      | .207   | .041             | .226  | 5.052   | .000** | .7 |
|            | İhmal          | .148   | .053             | .086  | 2.774   | .006*  |    |
|            | Ayrışmamış Red | .080   | .057             | .048  | 1.387   | .166   |    |
|            | Sabit          | 14.887 | 1.414            |       | 10.530  | .000** |    |
| <b>SDA</b> | Sıcaklık       | .084   | .023             | .192  | 3.726   | .000** |    |
|            | Düşmanlık      | -.120  | .036             | -.198 | -3.317  | .000** | .4 |
|            | İhmal          | -.128  | .047             | -.113 | -2.718  | .007*  |    |
|            | Ayrışmamış Red | -.001  | .051             | -.001 | -.014   | .989   |    |

|     |                |        | Standart |       |         |        |    |
|-----|----------------|--------|----------|-------|---------|--------|----|
|     | Baba           | B      | Hata     | Beta  | t       | p      |    |
| KGY | Sabit          | 26.912 | 1.104    |       | 24.380  | .000** |    |
|     | Sıcaklık       | .182   | .019     | .305  | 9.641   | .000** |    |
|     | Düşmanlık      | -.281  | .040     | -.314 | -7.107  | .000** | .6 |
|     | İhmal          | -.090  | .058     | -.064 | -1.552  | .121   |    |
|     | Ayrışmamış Red | -.087  | .062     | -.054 | -1.398  | .162   |    |
| İY  | Sabit          | 18.150 | 1.008    |       | 18.005  | .000** |    |
|     | Sıcaklık       | .088   | .017     | .186  | 5.104   | .000** |    |
|     | Düşmanlık      | -.082  | .036     | -.115 | -2.263  | .024*  | .3 |
|     | İhmal          | -.027  | .053     | -.024 | -.510   | .610   |    |
|     | Ayrışmamış Red | -.222  | .057     | -.174 | -3.920  | .000** |    |
| ÇY  | Sabit          | 11.795 | 1.378    |       | 8.562   | .000** |    |
|     | Sıcaklık       | -.328  | .024     | -.376 | -13.918 | .000** |    |
|     | Düşmanlık      | .394   | .049     | .301  | 7.988   | .000** | .7 |
|     | İhmal          | .219   | .073     | .106  | 3.022   | .003*  |    |
|     | Ayrışmamış Red | .317   | .077     | .135  | 4.100   | .000** |    |
| BEY | Sabit          | 8.401  | .963     |       | 8.727   | .000** |    |
|     | Sıcaklık       | -.229  | .016     | -.386 | -13.899 | .000** |    |
|     | Düşmanlık      | .209   | .034     | .235  | 6.068   | .000** | .7 |
|     | İhmal          | .223   | .051     | .159  | 4.408   | .000** |    |
|     | Ayrışmamış Red | .197   | .054     | .124  | 3.647   | .000** |    |
| SDA | Sabit          | 14.236 | .815     |       | 17.476  | .000** |    |
|     | Sıcaklık       | .099   | .014     | .252  | 7.120   | .000** |    |
|     | Düşmanlık      | -.102  | .029     | -.172 | -3.483  | .001*  | .4 |
|     | İhmal          | -.069  | .043     | -.074 | -1.604  | .109   |    |
|     | Ayrışmamış Red | -.062  | .046     | -.059 | -1.359  | .175   |    |

\* $p < .05$ , \*\* $p < .0$

Tablo 4' de görüldüğü gibi üniversite öğrencilerinin anne ve baba kabul/red algılarının stresle başa çıkma tarzlarını anne kabul/red alt boyutlarından sıcaklık/şefkat, düşmanlık/saldırganlık, kayıtsızlık/ihtimal ve ayrışmamış red ile stresle başa çıkma tarzlarından KGY alt boyutu ile orta düzeyde ilişki vermektedir ( $R=.584$ ,  $R^2=.338$ ,  $p<.001$ ). Anne kabul/red alt boyutları KGY alt ölçeği puanlarına ait açıklanan toplam varyansın yaklaşık %34'ünü açıklamaktadır [ $F_{(4,817)}=105.788$ ,  $p<.000$ ]. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin analiz sonuçları incelendiğinde, sıcaklık/şefkat ( $t=5.721$ ,  $p<.000$ ), düşmanlık/saldırganlık ( $t=-5.275$ ,  $p<.000$ ) ve kayıtsızlık/ihtimal ( $t=-3.685$ ,  $p<.000$ )' in KGY üzerinde anlamlı birer yordayıcı olduğu; anne ayrışmamış red ( $t=1.072$ ,  $p>.284$ ) alt boyutunun ise KGY üzerinde anlamlı bir yordayıcı olmadığı görülmektedir.

Üniversite öğrencilerinin anne kabul/red alt boyutlarından sıcaklık/şefkat, düşmanlık/saldırganlık, kayıtsızlık/ihtimal ve ayrışmamış red ile stresle başa çıkma tarzlarından İY alt boyutu ile düşük düzeyde ilişki vermektedir ( $R=.386$ ,  $R^2=.149$ ,  $p<.001$ ). Anne kabul/red alt boyutları kendine İY alt ölçeği puanlarına ait açıklanan toplam varyansın yaklaşık % 15'ini açıklamaktadır [ $F_{(4,817)}=35.841$ ,  $p<.000$ ]. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin analiz sonuçları incelendiğinde düşmanlık/saldırganlık ( $t=-3.279$ ,  $p<.001$ ) ve kayıtsızlık/ihtimal ( $t=-2.056$ ,  $p<.040$ )' in İY üzerinde anlamlı birer yordayıcı olduğu; ancak sıcaklık/şefkat ( $t=1.400$ ,  $p>.162$ ) ve anne ayrışmamış red ( $t=-1.647$ ,  $p>.100$ ) alt boyutunun ise İY üzerinde anlamlı bir yordayıcı olmadığı görülmektedir.

Üniversite öğrencilerinin anne kabul/red alt boyutlarından sıcaklık/şefkat, düşmanlık/saldırganlık, kayıtsızlık/ihtimal ve ayrışmamış red ile stresle başa çıkma tarzlarından KGY alt boyutu ile yüksek düzeyde ilişki vermektedir ( $R=.736$ ,  $R^2=.540$ ,  $p<.001$ ). Anne kabul/red ölçeği alt boyutları ÇY alt ölçeği puanlarına ait açıklanan toplam varyansın yaklaşık %54'ünü açıklamaktadır [ $F_{(4,817)}=242.024$ ,  $p<.000$ ]. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin analiz sonuçları incelendiğinde sıcaklık/şefkat ( $t=-8.529$ ,  $p<.000$ ), düşmanlık/saldırganlık ( $t=8.074$ ,  $p<.000$ ) ve kayıtsızlık/ihtimal ( $t=2.390$ ,  $p<.017$ )' in ÇY üzerinde anlamlı birer yordayıcı olduğu; anne ayrışmamış red ( $t=1.236$ ,  $p>.217$ ) alt boyutunun ise ÇY üzerinde anlamlı bir yordayıcı olmadığı görülmektedir.

Üniversite öğrencilerinin anne kabul/red alt boyutlarından sıcaklık/şefkat, düşmanlık/saldırganlık, kayıtsızlık/ihtimal ve ayrışmamış red ile stresle başa çıkma tarzlarından BEY alt boyutu ile yüksek düzeyde ilişki vermektedir ( $R=.741$ ,  $R^2=.547$ ,  $p<.001$ ). Anne kabul/red alt boyutları BEY alt ölçeği puanlarına ait açıklanan toplam varyansın yaklaşık %55'sini açıklamaktadır [ $F_{(4,817)}=249.110$ ,  $p<.000$ ]. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin analiz sonuçları incelendiğinde sıcaklık/şefkat ( $t=-11.950$ ,  $p<.000$ ), düşmanlık/saldırganlık ( $t=5.052$ ,  $p<.000$ ) ve kayıtsızlık/ihtimal ( $t=2.774$ ,  $p<.006$ )' in BEY üzerinde anlamlı birer yordayıcı olduğu; anne ayrışmamış red ( $t=1.387$ ,  $p>.166$ ) alt boyutunun ise BEY üzerinde anlamlı bir yordayıcı olmadığı görülmektedir.

Üniversite öğrencilerinin anne kabul/red alt boyutlarından sıcaklık/şefkat, düşmanlık/saldırganlık, kayıtsızlık/ihtimal ve ayrışmamış red ile stresle başa çıkma tarzlarından SDA alt boyutu ile düşük düzeyde ilişki vermektedir ( $R=.446$ ,  $R^2=.195$ ,  $p<.001$ ). Anne kabul/red alt boyutlarının SDA alt ölçeği puanlarına ait açıklanan toplam varyansın yaklaşık % 20'sini açıklamaktadır [ $F_{(4,817)}=50.665$ ,  $p<.000$ ]. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin analiz sonuçları incelendiğinde anne kabul/red alt boyutlarından sıcaklık/şefkat ( $t=3.726$ ,  $p<.000$ ), düşmanlık/saldırganlık ( $t=-3.317$ ,  $p<.001$ ) ve kayıtsızlık/ihtimal ( $t=-2.718$ ,  $p<.007$ )' in SDA üzerinde anlamlı birer yordayıcı olduğu; anne ayrışmamış red ( $t=-.014$ ,  $p>.989$ ) alt boyutunun ise SDA üzerinde anlamlı bir yordayıcı olmadığı görülmektedir.

Tablo 4'ün devamında görüldüğü gibi üniversite öğrencilerinin baba kabul/red alt boyutlarından sıcaklık/şefkat, düşmanlık/saldırganlık, kayıtsızlık/ihtimal ve ayrışmamış red ile stresle başa çıkma tarzlarından KGY alt boyutu ile orta düzeyde ilişki vermektedir ( $R=.601$ ,  $R^2=.358$ ,  $p<.001$ ). Baba kabul/red ölçeği alt boyutları KGY alt ölçeği puanlarına ait açıklanan toplam varyansın yaklaşık %36'sını açıklamaktadır [ $F_{(4,817)}=115.366$ ,  $p<.000$ ]. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin analiz sonuçları incelendiğinde sıcaklık/şefkat ( $t=9.641$ ,  $p<.000$ ), düşmanlık/saldırganlık ( $t=-7.107$ ,  $p<.000$ )' in KGY üzerinde anlamlı birer yordayıcı olduğu; kayıtsızlık/ihtimal ( $t=-1.552$ ,  $p>.121$ ) ve ayrışmamış red ( $t=-1.398$ ,  $p>.162$ ) alt boyutunun ise KGY üzerinde anlamlı bir yordayıcı olmadığı görülmektedir.

Üniversite öğrencilerinin baba kabul/red alt boyutlarından sıcaklık/şefkat, düşmanlık/saldırganlık, kayıtsızlık/ihtimal ve ayrışmamış red ile stresle başa çıkma tarzlarından İY alt boyutu ile düşük düzeyde

ilişki vermektedir ( $R=.393$ ,  $R^2=.150$ ,  $p<.001$ ). Baba kabul/red alt boyutları, İY alt ölçeği puanlarına ait açıklanan toplam varyansın yaklaşık % 15'ini açıklamaktadır [ $F_{(4,817)}=37.233$ ,  $p<.000$ ]. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin analiz sonuçları incelendiğinde sıcaklık/şefkat ( $t=5.104$ ,  $p<.000$ ), düşmanlık/saldırganlık ( $t=-2.263$ ,  $p<.024$ ) ve ayrışmamış red ( $t=-3.920$ ,  $p<.000$ )' din İY üzerinde anlamlı birer yordayıcı olduğu; ancak kayıtsızlık/ihtmal ( $t=-1.647$ ,  $p>.100$ ) alt boyutunun ise İY üzerinde anlamlı bir yordayıcı olmadığı görülmektedir.

Üniversite öğrencilerinin baba kabul/red alt boyutlarından sıcaklık/şefkat, düşmanlık/saldırganlık, kayıtsızlık/ihtmal ve ayrışmamış red ile stresle başa çıkma tarzlarından ÇY alt boyutu ile yüksek düzeyde ilişki vermektedir ( $R=.730$ ,  $R^2=.531$ ,  $p<.001$ ). Baba kabul/red alt boyutları ÇY alt ölçeği puanlarına ait açıklanan toplam varyansın yaklaşık %53'ünü açıklamaktadır [ $F_{(4,817)}=233.207$ ,  $p<.000$ ]. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin analiz sonuçları incelendiğinde sıcaklık/şefkat ( $t=-13.918$ ,  $p<.000$ ), düşmanlık/saldırganlık ( $t=7.988$ ,  $p<.000$ ), kayıtsızlık/ihtmal ( $t=3.022$ ,  $p<.003$ ) ve ayrışmamış red ( $t=4.100$ ,  $p<.000$ ) alt boyutlarının ÇY üzerinde anlamlı birer yordayıcı olduğu görülmektedir.

Üniversite öğrencilerinin baba kabul/red alt boyutlarından sıcaklık/şefkat, düşmanlık/saldırganlık, kayıtsızlık/ihtmal ve ayrışmamış red ile stresle başa çıkma tarzlarından BEY alt boyutu ile yüksek düzeyde ilişki vermektedir ( $R=.711$ ,  $R^2=.504$ ,  $p<.001$ ). Baba kabul/red alt boyutları BEY alt ölçeği puanlarına ait açıklanan toplam varyansın yaklaşık %50'sini açıklamaktadır [ $F_{(4,817)}=209.175$ ,  $p<.000$ ]. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin analiz sonuçları incelendiğinde sıcaklık/şefkat ( $t=-13.899$ ,  $p<.000$ ), düşmanlık/saldırganlık ( $t=6.068$ ,  $p<.000$ ), kayıtsızlık/ihtmal ( $t=4.408$ ,  $p<.000$ ) ve ayrışmamış red ( $t=3.647$ ,  $p<.000$ )' din BEY üzerinde anlamlı birer yordayıcı olduğu görülmektedir.

Üniversite öğrencilerinin baba kabul/red alt boyutlarından sıcaklık/şefkat, düşmanlık/saldırganlık, kayıtsızlık/ihtmal ve ayrışmamış red ile stresle başa çıkma tarzlarından SDA alt boyutu ile düşük düzeyde ilişki vermektedir ( $R=.444$ ,  $R^2=.198$ ,  $p<.001$ ). Baba kabul/red alt boyutları SDA alt ölçeği puanlarına ait açıklanan toplam varyansın yaklaşık % 20'sini açıklamaktadır [ $F_{(4,817)}=50.286$ ,  $p<.000$ ]. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin analiz sonuçları incelendiğinde sıcaklık/şefkat ( $t=7.120$ ,  $p<.000$ ), düşmanlık/saldırganlık ( $t=-3.483$ ,  $p<.001$ )' ın SDA üzerinde anlamlı birer yordayıcı olduğu; kayıtsızlık/ihtmal ( $t=-1.604$ ,  $p>.109$ ) ve ayrışmamış red ( $t=-.014$ ,  $p>.989$ ) alt boyutunun ise SDA üzerinde anlamlı bir yordayıcı olmadığı görülmektedir.

### **Üniversite öğrencilerinin ebeveyn kabul-red algısı ile stresle başa çıkma tarzları arasındaki ilişki cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermekte midir?**

Araştırmanın ikinci alt probleminin analiz edilmesi amacıyla üniversite öğrencilerinin EKRÖ-K ve SBTÖ' den aldıkları puanların cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için MANOVA testi kullanılarak sonuçları Tablo 5' de verilmiştir.

Tablo 5.

*Genç yetişkinlerin cinsiyete göre anne kabul/red, baba kabul/red ve stresle başa çıkma tarzları puanlarına ait MANOVA sonuçları*

| Etki     | Pillai's Trace | F     | Serbestlik Derecesi<br>(Hipotez) | Serbestlik Derecesi<br>(Hata) | P    |
|----------|----------------|-------|----------------------------------|-------------------------------|------|
| Cinsiyet | .021           | 1.321 | 13.000                           | 808.00                        | .194 |

Çok değişkenli varyans analizi (MANOVA)'nin uygulanabilmesi için gerekli olan varyans-kovaryans matrislerinin homojenliği 'Box's M' testine bakıldığında,  $p>.05$  olduğu için Pillai's Trace değeri ele alınmıştır (Tabachnick ve Fidell 2007). Tablo 5 incelendiğinde anne ve baba kabul/red algısı ve stresle başa çıkma tarzları arasındaki ilişki üzerinde cinsiyet temel etkisi anlamlı farklılık göstermemektedir (Pillai's Trace= .194;  $F_{(1,821)}=.194$ ,  $p>.05$ ). Bu bulgu anne ve baba kabul/red algısı ve stresle başa çıkma tarzlarının cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Elde edilen bu bulgu araştırmanın ikinci denencesini doğrulamamaktadır.

## **TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER**

Bu araştırmada, genç yetişkinlerin anne ve baba kabul/red algılarının onların stresle başa çıkma tarzlarının anlamlı bir yordayıcısı olup olmadığı araştırılmıştır. İlk olarak bireylerin anne ve baba kabul/red algıları ile stresle başa çıkma tarzları arasında anlamlı ilişki olup olmadığı Pearson Korelasyon Analizi

kullanılarak incelenmiştir. Buna göre Anne EKRÖ-K alt boyutların ile SBTÖ' nün alt boyutları arasında orta ve yüksek düzeyde ilişki bulunmaktadır. Alanyazında yer alan araştırma sonuçları da benzer niteliktedir. Cournoyer ve diğerleri (2005), bireylerin anne ve babaları tarafından kabul, sıcaklık/şefkat durumuyla pozitif benlik kavramlarına sahip olmaları arasında doğrusal bir bağ bulunduğunu ortaya koymuşlardır. Pozitif benlik tutumunun başa çıkmada kendine güvenli yaklaşımı sergileyebileceğini düşündürmektedir. Yine kabul algısı bireylerin öz-yeterlikleri ve zihinsel sağlıkları üzerinde pozitif etkisinin olduğu tespit edilmiştir (Tabak ve Zawadzka, 2017). Psikolojik dayanıklılığın stresle başa çıkmanın alt boyut olan kendine güvenli yaklaşım, iyimser yaklaşım, sosyal destek aramada etkili olduğu ve kabul algısının seviyesi yükseldikçe, psikolojik sağlamlık düzeylerinin arttığı belirtilmiştir (Bulut, 2016; Kararımak, 2006; Ogelman, 2015; Öngider, 2013; Serbest, 2010). Tüm bu araştırma sonuçları güçlüklerle başa çıkmada ebeveyne yönelik algılanan kabulün önemli bir belirleyici olduğunu ortaya koymaktadır. Ebeveyn Kabul\reddine dair araştırmaya katgı Khalaque ve Rohner (2002) yaptıkları en büyük Meta-analiz çalışmasında, 8 Ülkeden 7563 katılımcının algılanan ana-baba kabul-reddinin, çocukların psikolojik dayanıklılıkta, psikolojik uyumunda, güçlülüklerle başa çıkmasında önemli rolü olduğunu saptamıştır.

Alanyazın ebeveyn ile kurulan ilişkinin kabul ve sıcaklık içermesinin bireyin gelişimi üzerinde önemli etkileri olduğunu ortaya koyan araştırmaların yanı sıra, ebeveynden algılanan reddin stresle başa çıkmada duygu odaklı başa çıkma tarzlarına başvurdıklarına yönelik araştırma sonuçları da mevcuttur. Kayhan (2002), ebeveynden algılanan red yüksek olduğunda kaygı seviyesinin de yüksek olduğunu ve bireylerin psikolojik uyumlarının ve özsaygılarının da daha düşük olduğunu ortaya koymuştur. Bu bulgu ise başa çıkmada sağlıklı başa çıkma yöntemlerinden ziyade sağlıksız başa çıkma yöntemlerini daha çok tercih edeceklerini düşündürmektedir. Yine alanyazında red algısı yüksek olan bireylerin özgüven seviyelerinin diğer bireylere göre daha düşük olması, iletişim yetilerinin zayıf olması ve duygularını paylaşmakta zorluk yaşadıklarına yönelik araştırma bulguları mevcuttur (Wolchik ve diğerleri, 2000). Bu bulgular da araştırmanın sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Duyguları paylaşmakta yaşanan güçlükler başa çıkma alt boyutlarından olan sosyal destek aramada azalma ile ilişkili olabileceğini düşündürmektedir. Yine alanyazın ebeveyn reddinin depresyon ile ilişki olduğunu (Akse ve diğerleri, 2004; Salahur, 2010, Rohner ve Britnerin, 2002) ve red algısı yüksek olan çocukların, empati ve problem çözme düzeylerinin düşük olduğu görülmektedir (Özdiñ, 2019). Tüm bu araştırma sonuçlarının ışığında ebeveyn reddi yüksek olan bireylerin başa çıkmada duygu odaklı başa çıkma yöntemine başvurabileceğini söyleyebiliriz. Bu ise başa çıkma alt boyutlarında biri olan çaresiz yaklaşım ve boyun eğici yaklaşım puanlarının daha yüksek olmasına neden olmuş olabilir.

### ***Üniversite öğrencilerinin ebeveyn kabul-red algısı stresle başa çıkma tarzlarının anlamlı bir yordayıcısı mıdır?***

Analiz sonuçlarına göre, KGY üzerinde anne sıcaklık/şefkat, düşmanlık/saldırganlık ve kayıtsızlık/ihmal'in anlamlı birer yordayıcı olduğu; ayrışmamış reddinin ise KGY üzerinde anlamlı bir yordayıcı olmadığı görülmektedir. Üniversite öğrencilerinin düşmanlık/saldırganlık puanları arttıkça, KGY puanları düşmektedir. İY üzerinde anne düşmanlık/saldırganlık ve kayıtsızlık/ihmal' in anlamlı birer yordayıcı olduğu; sıcaklık/şefkat ve ayrışmamış reddinin ise İY üzerinde anlamlı bir yordayıcı olmadığı görülmektedir. Üniversite öğrencilerinin anne düşmanlık/ saldırganlık ve anne kayıtsızlık/ihmal puanları arttıkça, İY puanları düşmektedir. ÇY üzerinde anne sıcaklık/şefkat, düşmanlık/saldırganlık ve kayıtsızlık/ihmal'in anlamlı birer yordayıcı olduğu; ayrışmamış reddin ise ÇY üzerinde anlamlı bir yordayıcı olmadığı görülmektedir. Üniversite öğrencilerinin anne sıcaklık/şefkat puanları arttıkça, ÇY puanları düşmektedir. BEY üzerinde sıcaklık/şefkat, düşmanlık/saldırganlık ve kayıtsızlık/ihmal'in anlamlı birer yordayıcı olduğu; ayrışmamış reddin ise BEY üzerinde anlamlı bir yordayıcı olmadığı görülmektedir. Üniversite öğrencilerinin sıcaklık/şefkat puanları arttıkça BEY puanları düşmektedir. SDA üzerinde sıcaklık/şefkat, düşmanlık/saldırganlık ve kayıtsızlık/ihmalin anlamlı birer yordayıcı olduğu; anne ayrışmamış red alt boyutunun ise SDA üzerinde anlamlı bir yordayıcı olmadığı görülmektedir. Üniversite öğrencilerinin sözü edilen sıcaklık/şefkat puanları arttıkça SDA puanları da artmaktadır. Bu sonuçlar alan yazındaki araştırmalar ile benzerlik göstermektedir. Wolchik ve diğerleri (2000) reddedici tavır sergileyen annelerin çocuklarının özgüven seviyelerinin az olduğu, iletişim yetilerinin zayıf olduğu ve duygularını paylaşmakta zorluk yaşadıkları belirtilmiş; Erdem (1990) hem anne hem baba red algısı yüksekse kaygı düzeyinin de arttığını, benlik saygısı ve akademik başarılarının daha düşük olduğu; Abacı (2018), bireylerin çocukluk döneminde ebeveynlerinden algıladığı red arttıkça psikolojik semptom düzeyinin de arttığı; Kayahan (2002) problemlili grup olan psikiyatri servisine başvuran çocukların anne reddini algı seviyelerinin daha yüksek olduğu ve psikolojik uyumlarının ve özgüvenlerinin daha az olduğu tespit

edilmiştir. Younge, Oetting ve Deffenbacher (1996) anne reddi ile psikolojik sorunların oluşumunda, okulu terk ve ilaç bağımlılığı arasında olumlu bir ilişki bulunduğunu, anne kabulü ile alakalı en yüksek puanların ise okula devam eden ergenlerden geldiğini; Leon ve diğerleri (2015), saldırganların (zarar veren) ise az sevgi, ihmal/kayıtsızlık, dolayı red ve eleştiri algıladıklarını, mağdurların (zarar vermeyen) annelerinden daha fazla sevgi/sıcaklık gördüklerini belirtmişlerdir. Serbest (2010) algılanan anne kabulü ve depresif belirtilerin psikolojik sağlamlık düzeyini yordadığını; Jones (2000) annelerin kabul seviyesi yükseldikçe ergenlerin sosyal yeterlik seviyelerinin de yükseldiği, öteki bireyler ile daha sağlıklı ilişkiler kurabildiklerini; Sarıtaş (2007) anne reddinin farkında olan katılımcıların, kabullenmişlere nazaran öfke durumunun, negatif duygu durumunun ve endişe hallerinin da fazla olduğunu tespit etmiştir.

KGY üzerinde baba sıcaklık/şefkat ve düşmanlık/saldırganlık anlamlı birer yordayıcı olduğu; kayıtsızlık/ihmal ve anne ayrışmamış reddinin ise anlamlı bir yordayıcı olmadığı görülmektedir. Beta değerinin negatif olması ise, aralarındaki ilişkinin ters yönlü olduğunu göstermektedir. Yani üniversite öğrencilerini sözü edilen baba düşmanlık-saldırganlık puanları arttıkça, kendine güvenli yaklaşım puanları düşmektedir. İY üzerinde sıcaklık/şefkat, düşmanlık/saldırganlık ve ayrışmamış reddin anlamlı birer yordayıcı olduğu; anne kayıtsızlık/ihmalin ise İY üzerinde anlamlı bir yordayıcı olmadığı görülmektedir. Beta değerinin negatif olması ise, aralarındaki ilişkinin ters yönlü olduğunu göstermektedir. Yani üniversite öğrencilerinin sözü edilen baba sıcaklık/şefkat puanları arttıkça, iyimserlik puanları düşmektedir. ÇY üzerinde baba sıcaklık/şefkat, düşmanlık/saldırganlık, kayıtsızlık/ihmal ve ayrışmamış reddin anlamlı birer yordayıcı olduğu görülmektedir. Beta değerinin negatif olması ise, aralarındaki ilişkinin ters yönlü olduğunu göstermektedir. Yani üniversite öğrencilerinin sözü edilen baba sıcaklık/şefkat puanları arttıkça, çaresiz yaklaşım puanları düşmektedir.

BEY üzerinde baba sıcaklık/şefkat, düşmanlık/saldırganlık, kayıtsızlık/ihmal ve ayrışmamış reddin anlamlı birer yordayıcı olduğu görülmektedir. Beta değerinin negatif olması ise, aralarındaki ilişkinin ters yönlü olduğunu göstermektedir. Yani üniversite öğrencilerinin sözü edilen baba sıcaklık/şefkat puanları arttıkça boyun eğici yaklaşım puanları düşmektedir. SDA üzerinde baba sıcaklık/şefkat, düşmanlık/saldırganlık ve düşmanlık/saldırganlık değişkenlerinin SDA üzerinde anlamlı birer yordayıcı olduğu; kayıtsızlık/ihmal ve ayrışmamış red alt boyutunun ise SDA üzerinde anlamlı bir yordayıcı olmadığı görülmektedir. Beta değerinin pozitif olması ise, aralarındaki ilişkinin doğrusal olduğunu göstermektedir. Yani üniversite öğrencilerinin sözü edilen baba sıcaklık/şefkat puanları arttıkça sosyal destek arama puanları da artmaktadır. Bu sonuçlar alan yazındaki araştırmalar ile benzerlik göstermektedir: Rohner, (1998), baba desteğinin yüksek olduğunda çocuğun sosyal ve duygusal olarak öz yeterliliğinin yüksek olduğu ve empati becerisinin daha geliştiğini, psikolojik uyumunun daha iyi olduğuna ve baba sevgisinin, bazı psikolojik sorunların tek yordayıcısı olduğunu belirtmiş; Özer (2019), ergenlerin anneden-babadan algıladığı sıcaklık düzeyleri çoğaldıkça algıladığı duygusal destek düzeylerinin çoğaldığı sonucuna ulaşmıştır. Sıcaklık/şefkat arttıkça sosyal destek arama puanları da atıyorsa sıcaklık/şefkat azaldıkça sosyal destek arama puanları da azalmasına dair Gürel (2013) Babaları tarafından reddedildiği algısı bulunan ergenlerin psikolojik uyumlarının daha zayıf, kişiler arası ve akademik stres durumlarında sosyal destek arama, problem çözme, yatıştırıcı duygu düzenleme ve öfkeyle bağlantılı duygu düzenleme başa çıkma stillerini daha az kullandıkları belirtmiş; Akkese (2019) ise baba reddinin artışının genç yetişkinlik sürecinde sosyal kaygıyı da arttığı tespit etmiştir. Alanyazın incelendiğinde algılanan baba kabul reddi ile ilgili yeterli araştırmalar yapılmadığı, yapılan araştırmalarda da stresle başa çıkmayla ilişkisi belirli sayada olduğu görülmüştür.

Alanyazın incelendiğinde anne ve babası tarafından reddedilmiş çocukların yaşadıkları psikolojik incinme nedeniyle strese karşı toleranslarının daha az olduğu görülmüştür (Aksu, 2014). Moray (2019) tarafından yapılan çalışmada anne-babadan red algılayan bireylerin depresif semptom düzeyleri, anne ve babadan red algılamayan katılımcıların depresif septom düzeyine göre yüksektir, yani algılanan red arttıkça depresif belirtinin de arttığı saptanmıştır. Bireylerin depresif semptom puanları arttıkça anne red algısı, baba red algısı, stresle duygu odaklı başa çıkma (çaresiz ve boyun eğici yaklaşım) puanları çoğaldığı belirtilmiştir. Rohner (1980) bireyin hem anne hem baba tarafından reddedildiğine dair bir algısı olsa da yaşanan duygusal istismarın yıpratıcı etkileriyle başa çıkabildikleri belirtilmiştir. Özdiç (2019), hem anne hem de baba red algısı yüksek olan çocukların, empati ve problem çözme düzeyleri düşüken, ahlaki çözülme düzeylerinin yüksek olduğunu ortaya koymuştur (Özdiç, 2019). Bazı toplumlarda ataerkil durumlar olduğu için, annenin daha çok sıcaklık/şefkat göstermesi beklenirken, babanın sıcaklık/şefkat göstermemesi, mesafeli olması normal kabul edilmekte ve babanın sıcaklık/şefkat göstermesi ters tepkiler

gösterebileceği söylenebilir. Stresli ev ortamında olan, ihmal edilen ve ebeveynlerinde psikopatoloji olan gençlerin fizyolojik olarak yüksek stres durumu belirlenmektedir (Peris ve Miklowitz, 2015). Tüm bu bilgiler ışığında erken yaşam deneyimlerinin yaşamın daha sonraki dönemlerinde satresle başa çıkma stratejilerini belirlemeye yönelik önemi görülmektedir. Dolayısıyla ebeveynlerin erken yaşam dönemlerinde onlarla oluşturdukları ilişkinin niteliği yetişkin yaşamda güçlükler karşısındaki tutumunu ve bu süreçlerle başa çıkmaya yönelik donanımlarını da etkilediği söylenebilir.

### **Üniversite öğrencilerinin ebeveyn kabul-red algısı ile stresle başa çıkma tarzları arasındaki ilişki cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermekte midir?**

Araştırmanın bulgularına göre anne ve baba kabul/red puanları ve stresle başa çıkma tarzları cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Bu sonuçlar alanyazındaki araştırmalar ile benzerlik göstermektedir: Yener (2005) çocukların fark ettikleri ana-baba kabul-reddiyle, psikolojik dayanıklılık ve akademik başarı arasında kurulan ilişkilerde cinsiyet değişkeninin etkisinin bulunmadığını; Basılğan (2012) annelerin kabul-red düzeyleri alt boyutları ile çocukların cinsiyeti arasında anlamlı bir sonuç bulunmadığını; Ogelman ve Çubuk (2013) anne ve babadan algıladıkları sıcaklık-sevgi, düşmanlık- saldırganlık, kayıtsızlık- ihmal, ayrışmamış red düzeylerinin çocuklarının cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık göstermediğini; Çetin (2005), Özel (1999), Eryavuz (2006), Özer (2019) ve başka araştırmacıların yaptıkları çalışmalarda, bireylerin algıladığı anne kabul reddinin cinsiyete göre anlamlı fark bulunmadığını tespit etmişlerdir. Alanyazındaki bu çalışma bulguları, araştırmanın bulgusunu destekler nitelikte olduğu görülmüştür.

Ebeveyn kabul-red algısı ile başa çıkma yöntemleri arasındaki ilişkide cinsiyetin farklılık göstermediğini gösteren destekleyici araştırmaların yanı sıra farklılık gösterdiğini belirten çalışmalar da mevcuttur. Capano ve diğerleri (2016) bireylerin cinsiyetine bağlı olarak, eleştirel/ret ve endüktif faktör alt ölçeğinde ebeveyn algısında önemli farklılıklar bulunduğunu; Lansford ve diğerleri (2014), ebeveynlerin daha fazla psikolojik kontrolü, erkek ve kız çocuklarının içselleştirme problemlerinde ve kızların dışsallaştırma problemlerinde artışını saptamış ve cinsiyete göre farklılık bulunduğunu; Kim ve Rohner (2003) kız çocukların annenin kabulü, erkek çocukların baba kabulü duygusal empati düzeyleri ile arasında bir bağ saptayarak, cinsiyete göre farklılık gösterdiğini; Moreno ve diğerleri (2018), ebeveynlik tarzları, cinsiyet ve yaşın ana etkilerini ve cinsiyet, yaş ve ebeveynlik tarzları arasındaki etkileşimin olduğunu belirtmişlerdir. Cinsiyet değişkeninin farklılık olduğuna dair araştırmalar mevcuttur (Dwairy, 2010; Salahur, 2010; Lansford ve diğerleri, 2014; Tabak ve Zawadzka, 2017; Moray, 2019). Cinsiyet farklılıklarına ilişkin araştırma sonuçlarının çelişkili sonuçlar gösterdiği görülmektedir. Erkeklerin cinsiyet rollerine uygun olarak kadınlara göre daha katı bir tutumla yetiştirilmiş olmaları nedeniyle özellikle geleneksel toplumlarda erkeklerin anne ve baba red algısının daha yüksek düzeyde olması beklenebilir. Yine aile içerisinde kadınların duygularını ve sevgilerini daha kolay ifade edebilmeleri ebeveynleri ile olan ilişkide paylaşımlarının daha fazla olması nedeniyle cinsiyete göre farklılık göstermemesi düşündürücüdür. Ancak araştırmanın toplumu dönüştürme potansiyeli olan üniversite öğrencileri üzerinde yapılmış olması ve bu kitlenin geleneksel topluluklara kıyasla cinsiyet rollerinin keskin bir biçimde farklılaşmaması ve daha eşitlikçi yaklaşımları nedeniyle cinsiyete göre farklılık göstermemesine neden olmuş olabilir. Bu nedenle farklı örneklem grupları üzerinde araştırma sonuçları tekrar edilmelidir.

Çocukluk çağı reddedilmeye yönelik algıları, daha derinlemesine ve boylamsal araştırmalarla ele alınmalıdır. Stresle etkili başa çıkmaya odaklanan önleme programları geliştirilerek bireylerin sorunlarını sağlıklı ele almaları sağlanabilir. Bununla birlikte, sadece başa çıkma değil, aynı zamanda reddetme ile ilgili olarak, önleme ve müdahale hedefleri belirlenebilir. Yaşamın erken dönemlerinde oluşturulan ebeveyn-çocuk ilişkisine yönelik kalıplar yetişkinlikte oluşturulacak sağlıklı ruhsal yapının da öncülü kabul edilmektedir. Araştırmanın ortaya koyduğu sonuçlar alan çalışanlarının ebeveynlere yönelik yönelik oluşturacakları etkili ebeveynliğe yönelik beceri eğitim programlarının geliştirilmesinde, bireysel ve grupla psikolojik danışma çalışmaları için aydınlatıcı olarak kullanılabilir. Anne ve babaların çocuklarına kabul bildiren mesaj verebilmelerini sağlamaya yönelik becerileri kazandırılması, onlara karşı saygılı, sorunlarına karşı duyarlı, işbirlikçi, duygu ve düşüncelerini paylaşabilen ve kabul edici bir tutum içinde olmalarını sağlamaya yönelik beceriler kazandırılması hedeflenebilir.

## KAYNAKÇA

- Abacı, D. F. (2018). *Ebeveyn kabul-reddi ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide duygu düzenleme ile kişiler arası problemlerin rolü* (Yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Akkese, M. N. (2019). *Ebeveyn kabul-reddi ile sosyal kaygı belirtileri arasında pozitif ve negatif duygu düzenleme stratejilerinin aracı rolü* (Yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Akse, J., Hale, W. W., Engels, R. C. M. E., Raaijmakers, Q. A. W. ve Meeus, W. H. J. (2004). Personality, perceived parental rejection and problem behavior in adolescence. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 39, 980–988.
- Aksu, Ç. P. (2014). *8- 14 yaş grubu klinik örneklemde ebeveyn kabul-red algısının incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Bulut, B. (2016). *Ergenlerin anksiyete, sosyal destek ve psikolojik sağlık düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, K. E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Geliştirilmiş 12.baskı, Pegem Akademi, Ankara.
- Capano, A., Gonzalez, M.D.L. ve Massonnier, N. (2016). Estilos relacionales parentales: Estudio con adolescentes y sus padres. *J. Psychol.* 34, 413–444.
- Carver, C. S. ve Scheier, M. F. (1994). Situational coping and coping dispositions in a stressful transaction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 66 (1), 184–195.
- Çetin, Ö. (2005). *Suçlu ve normal ergenlerde algılanan anne-baba kabul ve reddi* (Yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi, İzmir.
- Davies, P. T. ve Windle, M. (1997). Gender-specific pathways between maternal depressive symptoms, family discord, and adolescent adjustment. *Developmental Psychology*, 33, 657-668.
- Dedeler, M. (2016). *Yaşamı Sürdürme Nedenleri: Ebeveyn kabul-reddi, duygu düzenleme stratejileri ve bilişsel esneklik açısından bir değerlendirme* (Yüksek Lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Dedeler, M., Akün, E., ve Batıgün, A.D. (2017). Yetişkin ebeveyn kabul-red ölçeği – kısa form'un uyarlama çalışması. *Düşünen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 30, 181- 193.
- Dickerson, A. D. ve Crease, S. J. (2007). Parent-adolescent relationship: The influence of multi-family therapy group on communication and closeness. *The American Journal of Family Therapy*, 33(1), 45-59.
- Dwairy, M. (2010). Parental acceptance-rejection: A fourth cross-cultural research on parenting and psychological adjustment of children. *Journal of Child and Family Studies*, 19, 30-35.
- Eryavuz, A. (2006). *Çocuklukta algılanan ebeveyn kabul veya reddinin yetişkinlik dönemi yakın ilişkileri üzerindeki etkileri* (Doktora tezi). Ege Üniversitesi, İzmir.
- Folkman, S. (1992). Making the case for coping. in b. n. carpenter, Personal coping: Theory, research, and application. Westport, Connecticut: Praeger, 31–46.
- Folkman, S. ve Lazarus, R. S. (1980). An analysis of coping in a middle-aged Community Sample. *Journal of Health and Social Behavior*, 21 (3), 219-239
- Folkman, S. ve Lazarus, R. S. (1984). *Stress, appraisal, and coping*. Springer Publishing Company, Inc. New York, 21
- Folkman, S. ve Lazarus, R. S. (1985). If it changes, it must be a process: Study of emotion and coping during three stages of college examination. *Journal of Personality and Social Psychology*, 50, 992–1003.
- Gürel, Ç. (2013). *Erken ergenlik sırasında algılanan kabul-reddet, algılanan ebeveyn kontrolü ve çapraz-durum kopyalama stilleri arasındaki psikolojik ayarın arabuluculuk rolü* (Yüksek lisans tezi). Boğaziçi University, İstanbul.
- Jones, D. (2000). Maternal ve paternal parenting during adolescence: *Forecasting early adult psycho social adjustment*. Erişim [http://www.findarticles.com/p/articles/mi\\_m2248/is\\_139\\_35/ai\\_68535847](http://www.findarticles.com/p/articles/mi_m2248/is_139_35/ai_68535847)
- Kanyas, R. (2008). *The influence of sibling configuration and parental acceptance-rejection on the quality of sibling relationship* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul.
- Kararımak, Ö. (2006). Psikolojik sağlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(26), 129-142.
- Kayahan, A. (2002). *Annelerin bağlanma stilleri ve çocukların algıladıkları kabul ve reddin çocuk ruh sağlığı ile ilişkileri* (Yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi, İzmir.
- Kim, S. ve Rohner, R. P. (2003). Perceived parental acceptance and emotional empathy among university students in korea. *Journal of Cross- Cultural Psychology*, 34/6, 723-735.
- Lansford, J.E., Laird, R.D., Pettit, G.S., Bates, J.E. ve Dodge, K.A. (2014). Mothers' and fathers' autonomy-relevant parenting: Longitudinal links with adolescents' externalizing and internalizing behavior. *J. Youth Adolesc.* 43, 1877–1889.
- Leon, B., Felipe, C. E., Polo, M. I. ve Fajardo, B. F. (2015). Parental acceptance-rejection and profiles of victimization and aggression in bullying situations. *Anales de Psicologia* 31, 600–606.
- Moray, S. (2019). *20-40 yaş arası bireylerde depresif belirtiler ile ebeveyn kabul-red algısı psikolojik dayanıklılık ve stresle başa çıkma tarzları arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul.
- Moreno, R. D., Estevez, E., Jimenez, T. ve Murgui, S. (2018). Parenting style and reactive and proactive adolescent violence: Evidence from Spain. *Int. J. Environ. Res. Public Health*, 15, 26-34.

- Ogelman, H. G. (2015). Predictor effect of parental acceptance-rejection levels on resilience of preschool children. *Social and Behavioral Sciences*, 174, 622 – 628.
- Ogelman, H.G. ve Çabuk, F.U. (2013). Beş yaş çocuklarının sosyal konumlarının anne babalarının kabul-red düzeyleri ile ilişkisinin incelenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(18), 23-45.
- Oskay, G. (1986). Anne-baba ergen ilişkilerini geliştirici öneriler. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 77-93.
- Öngider, N. (2013). Anne-baba ile okul öncesi çocuk arasındaki ilişki. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 5 (4), 420-440.
- Özdiñ, N. K. (2019). *Sibling bullying and peer bullying relations to empathy, moral disengagement, problem solving and parental acceptance-rejection* (Master thesis). Middle East Technical University (OTDÜ), İstanbul.
- Özel, S. (1999). *Çocuk ve gençlerin anneleri ile olan ilişkilerinin karşılıklı olarak algılanışının incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Özer, R. (2019). *Ergenlik döneminde algılanan ebeveyn kabul-reddi, duygu dışavurum ve psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul.
- Peris, T. S. ve Miklowitz, D. J. (2015). Parental expressed emotion and youth psychopathology: New directions for an old construct. *Child Psychiatry Hum Dev*, 46, 6, 863-873. DOI 10.1007/s10578-014-0526-7.
- Rohner, C. E. (1980). Perceived parental acceptance-rejection and children's reported personality and behavioral dispositions: An intracultural test. *Behavior Science Research*, volume1, 5(1), 81-88.
- Rohner, R. P. (1975). They love me, they love me not: a worldwide study of the effects of parental acceptance and rejection. *Hraf Press, Crescent*.
- Rohner, R. P. (1998). Worldwide mental health correlates of parental acceptance-rejection: Review of cross-cultural and intracultural evidence. *Cross-Cultural Research, Sage Journals*, 32, 7-15.
- Rohner, R. P. ve Britner, P. A. (2002). Worldwide mental health correlates of parental acceptance–rejection: Review of cross-cultural and intracultural evidence. *Cross-Cultural Research*, 36, 16–47.
- Rohner, R. P. ve Khaleque, A. (2002). Perceived parental acceptance- rejection and psychological adjustment: A meta-analysis of cross-cultural and intracultural studies. *Journal of Marriage and Family*, 64(1), 54-64.
- Rohner, R. P. Khaleque A. (2004). The parental “acceptance-rejection syndrome”: Universal correlates of perceived rejection. *American Psychologist*, 59, 827-840.
- Rohner, R. P., Khaleque, A. ve Cournoyer, D. E. (2003). Cross-National Perspectives on Parental Acceptance-Rejection Theory. *Marriage and Family Review*, 35(3), 85-105.
- Rohner, R. P., Khaleque, A. ve Cournoyer, D. E. (2005). Parental acceptance-rejection: theory, methods, cross-cultural evidence, and implications, *Ethos*, 33, 3, 299-334.
- Rohner, R. P. ve Veneziano, R. A. (2001). The importance of father love: History and contemporary evidence. *Review of General Psychology*, 5, 382–405.
- Salahur, E. (2010). *Üniversite öğrencilerinin geriye dönük olarak çocukluklarında algılamış oldukları ebeveyn kabul veya reddinin yetişkin bağlanma biçimleri ve depresif belirtiler ile ilişkisi* (Yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Sartaş, D. (2007). *The effects of maternal acceptance-rejection on psychological distress of adolescents: The mediator roles of early maladaptive schemas* (Master Thesis). Middle East Technical University, Ankara.
- Serbest, S. (2010). *The influence of the university students' perceived paternal and maternal acceptance, father involvement and depressive symptoms on their resiliency* (Master Thesis). Boğaziçi University, İstanbul.
- Serbest, S. (2010). *The influence of the university students' perceived paternal and maternal acceptance, father involvement and depressive symptoms on their resiliency* (Master Thesis). Boğaziçi University, İstanbul.
- Şahin, N. H. ve Durak, A. (1995). Stresle başa çıkma tarzları ölçeği: Üniversite öğrencileri için uyarlanması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 10(34), 56-73.
- Şimşek, H. (2012). Güneydoğu anadolu bölgesindeki lise öğrencilerinin gelecek beklentileri ve gelecek beklentilerini etkileyen faktörler. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 5, 90-109.
- Tabak, I. ve Zawadzka, D.(2017). The importance of positive parenting in predicting adolescent mental health. *J. Fam. Stud.* 23, 1–18.
- Varan, A. (2005). Relation Between parental acceptance and intimate partner acceptance in turkey: Does history repeat itself. *Ethos*, 33, 3, 414-426.
- Wolchik, S., Wilcox, K. L., Tein, J-Y. ve Sandler, I. (2000). Maternal acceptance and consistency of discipline as buffers of divorce on children's psychological adjustment problems. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 28(1), 87-102.
- Yener, N. (2005). *Çocukların algıladıkları ebeveyn kabul veya reddinin okul başarı ve okul uyumu ile ilişkisi* (Yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi, İzmir.
- Younge, S. L., Oetting, E. R. ve Deffenbacher, J. L. (1996). Correlations among maternal rejection, dropping out of school, and drug use in adolescents: A pilot study. *Journal of Clinical Psychology*, 52(1), 96-102.
- Zakeri, H., Jowkar, B. ve Razmjoe, M. (2010). Parenting styles and resilience. *Procedia-social and Behavioural Sciences*, 5, 1067–1070. doi:10.1016/j.sbspro. 2010.07.236.